

Sammanfattning

Rapport 2015:03

Undervisning i förskoleklass

Sammanfattning

Skolinspektionen har undersökt hur undervisningen i förskoleklass utgår från de övergripande målen i läroplanen, specifikt kunskapsmålen, och om lek och skapande arbete utgör väsentliga delar i undervisningen i en lärandemiljö där eleverna får undersöka och utforska utan att riskera att misslyckas.

Skolinspektionen har besökt 20 förskoleklasser vid 20 skolor. Respektive besök har genomförts under tre dagar. Skolorna har valts ut slumpmässigt. Under besöken observerades undervisningen och elever, pedagoger och rektorer intervjuades. I granskningen har planeringar för undervisningen och dokumentation av samverkan och samarbete med grundskolan analyserats. Dokument som visar uppföljning av elevernas utveckling och lärande samt uppföljning och utvärdering av verksamheten har också granskats.

Granskningens fem frågeställningar:

1. Utgår undervisningen i förskoleklass från läroplanens övergripande mål?
2. Tydliggörs läroplanens övergripande mål för eleverna?
3. Följer lärarna upp elevernas utveckling och lärande?
4. Arbetar lärarna i förskoleklassen för att stimulera ett lärande genom lek?
5. Utmanas och stöttas eleverna i sitt lärande genom att de får undersöka och utforska utan att riskera att misslyckas?

Den sammantagna bilden är att endast en fjärdedel av förskoleklasserna som deltagit i granskningen är klasser där eleverna i huvudsak får en undervisning som planeras, genomförs och följs upp utifrån läroplanens övergripande mål för kunskaper. Detta är ett problem utifrån principen om

en likvärdig utbildning som uttrycks i skollagen. Där anges att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas.

Granskningen visar också att lärarna i förskoleklass i liten utsträckning arbetar med att tydliggöra syftet med arbetspass och aktiviteter, det vill säga klargör för eleverna varför de ska arbeta med olika aktiviteter eller uppgifter. Mycket finns att utveckla avseende hur undervisningen anpassas efter elevernas individuella behov för att skapa utmaningar på rätt nivå. Det finns även en utvecklingspotential avseende hur elevernas utveckling och lärande följs upp utifrån mål för verksamheten och framför allt på klass- och skolnivå för att utveckla verksamheten mot de nationella målen för utbildningen.

I de flesta besökta förskoleklasser präglas lärandemiljön av utveckling och lärande, där skapande arbete och lek utgör väsentliga delar av undervisningen. Undervisningsmiljöerna är oftast utformade för att stimulera rörelse och lek. Dock är den elevinitierade leken, eller den så kallade "fria leken", alltför ofta förekommande utan aktivt stöd från lärarna att inrikta leken mot de nationella målen.

Samtidigt som granskningens resultat visar på viktiga utvecklingsområden framgår det av resultaten att lärarna i de flesta granskade förskoleklasser i stor utsträckning skapar en trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö där eleverna får möjlighet att utforska och undersöka utan rädsla för att riskera att misslyckas. Vidare säkerställer lärarna oftast att eleverna förstår vad som förväntas och vad som ska hända under arbetspass och aktiviteter och använder sig av olika arbetsformer och arbetssätt i undervisningen.

I många förskoleklasser vilar undervisningens inriktning på enskilda pedagogers engagemang och drivkraft istället för på ett tydligt uppdrag från rektorn. Ofta saknas också ett pedagogiskt samarbete mellan lärarna i förskoleklass och grundskolan i arbetet med elevernas progression i utvecklingen mot de nationella målen, trots att förskoleklasslärarna oftast ingår i arbetslag tillsammans med pedagoger som undervisar i de tidiga åren. Det är rektors ansvar att samarbete mot de nationella målen sker, men en försvårande omständighet är bland annat att eleverna i förskoleklass arbetar mot övergripande läroplansmål utan konkretiserade verksamhetsmål för förskoleklass medan konkreta kunskapskrav finns för årkurserna 1-3.

Granskningen pekar på att rektorn på många skolor behöver ge ett tydligare stöd till lärarna i hur undervisningen i förskoleklass ska planeras, genomföras och följas upp samt skapa förutsättningar för planering, uppföljning, utvärdering och reflektion. Flera pedagoger och rektorer ger i granskningen uttryck för en upplevd otydlig styrning av skolformen. Den relativt oreglerade modell som valts i styrdokumentet, i läroplanens del 1 och 2, skapar risker och oönskade konsekvenser i form av en bristande likvärdighet och behöver därför förtydligas.

Regelbunden tillsyn av alla skolor

SKOLINSPEKTIONEN granskar skolverksamhet, förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Utgångspunkten är de lagar och regler som finns för verksamheten.

Kvalitetsgranskning inom avgränsade områden

SKOLINSPEKTIONEN granskar kvaliteten i skolor och andra verksamheter inom avgränsade områden. Granskningen ska leda till utveckling.

Anmälningar som gäller förhållandet för enskilda elever

ELEVER, FÖRÄLDRAR och andra kan anmäla missförhållanden i en skola till Skolinspektionen, till exempel kränkande behandling eller uteblivet stöd till en elev

Fristående skolor

– kontroll av grundläggande förutsättningar

SKOLINSPEKTIONEN bedömer ansökningar om att starta fristående skolor. Bedömningen innebär en grundläggande genomgång av skolans förutsättningar inför start.